

1836. 4. Juhni.

23^{sch}a lappa.

J a u n a s i n n a.

No Rihges. Kad lihdschim deenest-laudis: sullaini, kutscheri, namma puischi, namma meitas un emmes, muhsu pilssehtâ mekleja deenestu, un ne jau zaur zitteem dabbuja sinnacht weetu, tad gahje pee skapperneekem, no winneem isklaufigt, kurreem kungeem taggad zilweka waijagoht. Arri kungi, kad wairs ne zaur draugeem woi laudim jaudaja zilweku dabbuht, greesahs pee skapperneekem un no scheem few kahdus likke peewest. Bet arween bija itt greuhti, ir tik to dabbuht sinnacht, kurreôs nammôs tee ihsteni swehrinati skapperneeki dsihwojoh, un luhk', ja kungeem arri isdewahs winnus atrast, tatschu tee ne mas ne usnehmahs arri pahr teem zilwekem, fo kungeem peewedde, galwoht. Un leeki skapperneeki bija aplam dauds, kas laudim, fewischki teem no semmehm, tuhlin uskritte, un tohs un kungus neganti peefrahpe. — Taggad kungi tâpatt, kâ deenest-laudis tē arri zittur warr kadabbuht tahs sinnas, fo winneem waijaga; jo tannî nammâ us stuhri pee gildstuhb-eelas, appafschâ pa labbu rohku, diwas istabas par tahdu sawadu kantori fataisitas, kur us tahpekeem wiffadas fluddinaschanas*), kungeem par sinnu, pee seenas uskahrtas, un kur arri preeksch deenest-laudim sawada grahmata irr, kurrâ to zilweku wahrdu eerafsta, kas bes weetats. Kurrsch zilweks schinnî grahmatâ sawu wahrdu leek usnemt, tam ne kas ja-maksa, bet kurram us tahdu wihs isdohdahs deenestu dabbuht, 25 kapeiki fudr. No emmehm nemm 50 kapeikus fudr.

Meschu walloda kaiminu starpâ.

Sahkama dalla.

Lihdsena Ansis, kahdas krohna-muischas kaimneeks, fatikke, ar zirwi eedams pa meschu, us paschu rohbescha stiggu pasihstamu wihru un kaiminu no muischneeka laudim, Pikkutscha Zurris wahrda. Tam arri bij zirwis johstâ, un tarba us mugguru; saule bij tik fo lehkusi. Schee labbu rihtu dewuschees, Lihdsena Ansis sakka us Pikkutscha Zurri: Kur eesi, brahl, tik agri? — Scham atbild

Pikkutscha Zurris: Kur tad eeschu lohbu laikâ zittur, kâ luhkôs! —

Lihdsena Ansis. Luhkôs! woi negudrs? tas jau zeeti aisleegta leeta, no ka pee mums fenn deenahm it ne fo wairs ne sinn. —

*) Pahp pahrdohdamahm un isihrejamahm, pahp subduschahm un atrastahm leetahm un tâ jo prohjam.

P. Jurris. Zikpat ir pee mums jau fahf stipri fargahf, un arri fohd, kad kahdu peedsenn; tatschu wehl warr peekluht, kad labbi ismanna. Ko tad buhs darriht; woi tad ganns warr buht bes wihschm? — Par to jelle mescham gals wehl ne buhs, kad kahdas leepu atwassas nolohtbifchu! — Bet fur tad tu dohma aiseet, brahl! un kam tew zirris un maife lihds? —

L. Ansis. Mums mescha-kungs sinnu dewis sarrus kraut un meschu tih-riht. Jau zitti tur Ohfchu kalnâ, fur scho seem' balkus zirtam, zauru neddetu ar to puhlejahs, un tapat ir manni schodeen turpu aiswehstija us trim deenahm.

P. Jurris. Glawehts Deews! no tahdeem neekeem pee mums ne ko wehl ne sinnam, un woi mums naw meschu deesgan? —

L. Ansis. Irv gan, par to ka schehligs Deews jums papilnam dewis; bet it teescham dauds wairak wehl buhtu, un dauds labbaki meschi, kad pee jums meschus tâ fargatu un kohptu, lâ pee mums krohna dallâ. Juhfu mesch gan leels israugahs, un arri plats irr un leels aprinkî; bet kad eeet widdû, tad zittahds; tad brihnums redseht, kahds plahns un iszirris un klajumu pilns, fur kohku ne reds, woi it retti un tahli weens no ohtra stahw. Kahdu gabbalu gahjis eekschâ, tè ptawa kahdam kaspam woi bandineekam, un prohti paschâ mihsstâ weetâ, fur lappu mesch labprahf aug; tad atkal rohsite ar meschu, bet ne zik tahl atkal ptawas stuhris un rahjums; un pehz labba mescha gabbalu un strehki atkal ihsta ptawa fainneekam kahdam ar ihpaschu seena schkuhni; un tâ weenadi ween par wissu juhfu leelu walsti. Woi to warr par ihstu leelu meschu faukt, jeb woi labbam mescham waijaga tahdam plahnam buht? Mescha smakka gan irr, bet ne ihsts bees mesch, kas aukai prettim stahw, un kas balkus audse un isdohd us preekschdeenahm. —

P. Jurris. Klufs kaimin, tu jau muhsfu meschu aplam brahki. —

L. Ansis. Woi aplam runnaju, un woi tâ naw? Woi pee jums lihdu-mus ne dedsina, un ptawas ne rahj ifgaddus? Woi pee jums wehl deesgan ne reds kohka juments ar lubbahm, krijahm, kameenehm, Kempelchm, lupstahjeem un rinnehm? Jums arween wehl sarraini ezzechi un kahrfschu fehtinas mallu mallâs; juhs jau kohku nolaidet pee semmes, kahdu paschi gribbedami, woi bal-kôs woi malkai, woi preeksch mahjas leetu, bes sinnas, pufsassu garru stubbenu atstahdami, ir lohpus wehl ganneet pa mescheem fur patihk; ar wahrdu fak-foht, kas ween mescham par pohstu un skahdi, un ar ko to apkehk un samaita, to pee jums wehl reds un darra. Zeefa, taggad jums wehl meschu deesgan pehz pahrtikshanas, — fakka, ka ihsti labbi balki juhfu meschâ jau meklejami, — bet kad joprohjam tâ dschwoseet par pohstu ar sawu meschu, tad juhfu behr-neem gan mas preeka buhs no sawa mescha, un behrnu behrneem kasin woi ne buhs jau tahli jamekle, un siltumu par dahrgu naudu pirkt. —

P. Jurris. Ko nu muldi, kaimin mihtais! tu jelle it lâ par smeeklu runna, woi eeksch dusmahm. Kas mums behdas par behrnu behrneem, woi fals, woi swihdihs; lai paschi ranga un par sewim gahda; muhsfu laikâ buhs meschu deesgan. Un ko tu fakki par lihduweem un ptawu rahshanas, tas naw teef.

Woi tad funga dakkâ lihſcham jeb rahjam? tas irr aisleegta leeta tikpat pee mums, kâ frohna meſchôs; bet kad lihđumus dedſinajam, tad tas muhſu paſchu mahjas dakkâ, kas mums no mehrneeka dohts un eerahđihts.

L. Anſis. Lai arridſan jums eemehrīts meſch buhtu; bet woi tad gudri darrihts, ſemneekam balku meſchu par mahjas daku doht, ko ſchis nozehrt un ſadedſina, arramu few eetaſidams, ko pahru gaddu ſtrahda un tad atkal atſtahj par wezzainu, tapeh; ka tur ne kas wairs ne aug. Un zik reis jau eſnu peedſihwojis, kâ jums lihſchoht paet; ugguns iſſpruht un eeſchaujahs leelâ meſchâ, fungu dakkâ! tad irr ne jums ween raiſe un ſkâhde, bet arri wiſſeem kaimineem (nabhurgeem) lihđs kruſts un puhlinſch ar dſehſchanu, kamehr ugguni ſawald! Saffi, ko gribbi; — lihđumi, ſchđumi! Lai ikweens ſawu iſſtu mahjas lauku un druwu labbi peekoſhj, kâ peenahtahs, tad ne waijaga ne lihđumu, ne atmattu un plehſumu; tas tikkai nelahgs eeraddums, kas tiklab' ſemneekam, kâ meſcham par pohſtu. —

P. Turris. Reba lihſchoht ween meſchus eedebſina; zikreis zekka laudis, peegulneeki, un ganni, ir ſtrehneeki tē wainigi, kad ne ſargahs ſauſâ laikâ.

L. Anſis. Nu rēbē; un meſch tik ahtri atkal ne rohnahs, kâ winnu pohſtiht un iſdeldeht warr. No grauda, ko ſehjam, eeſch kahdeem mehneſcheem jau angkuſ plaujam; bet no kohka, kas nule no ſemmes uſnahť (woi preede, woi ohſols), ir muhſu dehlu dehleem buhwas balki wehl ne buhs, bet labbi ja zettortam augumam buhs. Labs meſch irr tapeh; dahrga leela leeta, kas tik ne wairaf wehl zeenijama un leelakâ wehrtibâ pahrlauku un druwu, ko daudſ ahtraki warr eetaſitees; ihpaſchi muhſu ſaltâ ſemne, kur ſiltuma labbad meſchi dubulti kohpjami. Un tomehr, taiſnibu ſakkoht, ne kur aplam redſ tahdu meſchu kēhſiſchanu ittin par kaunu un pohſtu, kâ pee mums.

P. Turris. Nu zeemin mihtais! Kad meſchu bads un truhtums buhs, tad paliks paſaule gan gudraka; kas tad mums par to kaiſch.

L. A. Kâ tu nu runna, brahl! kas mums kait? ittin kad tu buhtu muzzē dſimmiſ, pa ſpundi barrohts. Deeſcham ne eſſi wehl bijis un redſejis tahduſ widduſ, kur meſchu naw, kâ ap B — puſſi, woi tur leelâ S — walſti, ir par wiſſu M — aprinki, tad ari ne ſinni, kahdas mohkas tur nabbaga laudim irr. Deeſa, baggata maiſes ſemme! ruſti tur aug, kâ neebri, ir kweeſchi un wiſſada labbiba, lai ſehj, ko gribb. Par to arri tur meſchus jau ſenn deenahm nojirtuſchi, beſgalla leeluſ laukuſ taiſidami. Tur ſaimneekam 10 lihđſ 12 puhruſweetas jaſtrahda funga laukôs; ſchkuhni pilni, un wehl kaudſes ſlahť beſ ſinnas, un ſpriggukam darbs lihđſ jaunai maiſitei. Tapat arri paſcheem ſemneekem leelas druwas; ſlawehts Deews, maiſite papilnam un wehrđinſch kabbatâ. Bet ko tad palihđſ; iſeet atkal no kullites, ſeenu un malku pirkdameem, kas wehl ar leelu mekleſchanu jamekle, jo ar goddeem dahrgaki jamakſa un tahli jawedd uſ mahjahm, 5 lihđſ 6 juhđſ ſemmes, ir tahlaki wehl no leiſcheem. Un kad naw labſ ſeemas zelſch, kâ ſchinnis gaddôs deemeſchehl eſſam redſejſchi; ak tu manna ſuhra deenina! Kas tad par behdahm beſ malkas; tad nabbagi tur ſalſť un drebb. Labbi, kas iſchetras reiſes par neddelu ſawu kraſſni ſpehj aiſkurt; tahdu tur leeli par laimigu un turriku; jo zittâs mahjâs tikkai diwi reiſ' neddelâ, woi tad ween, kad ſewim maiſi zepj.

P. J. Wai Deewin! Ko tad tur ſahť ar ſihkeem behrneekem un maſneem? kâ tohs iſſarga, kâ ne noſalſť?

L. A. Kruſts gan irr ar teem; tohs glabba ſpiltwenôs, un paſchâ augſtâ laikâ ſchee tik ne wiſſzauru deenu dſihwo ſawâs gultâs. Tur gohdigs mahzitais man ſtahſtijis, kâ pahťarôs braukdamſ ſawâ draudſē, kad behrnus ſauzis pee grahmatahm, kâ tam ikreiſ' ſirds ſahpohť, kad behrni no gultahm iſleen, ka wabboli no ſuhdu ſuttraina, un no augſtuma pahrneemti, ſilli un ſihwi, drebb un raud.

P. J. Nabbagi zahlſchi! jums gan zittabi buhtu mannâ ſiltâ iſſabâ, kur ugguns wiſſzauru deenu ſprehga, ja gribbam, un arri nakti wehl pa ſpirgſtim gruſđ.

L. A. Ne behrni ween tur pahrfalst seemas laikâ, un dauds ar to mirst, bet arri leeleem un wezzeem gruhri gan, un daktaris kahds man tur teize, ka leela pufse flimneeku tur eeguktoht ar tahdahn flimmibahn, kas nahf no faaugsteschanas un pahrfalshanas, un ar to dasch labs preekschlaitâ bedrê grimstoht.

P. J. Rê, tur man ne gribbahs dshwoht, lai tur arri baggati irr no naudas, un ikdeenas fweeschu maifi ehd, zik gribb. Ar sawu mihtu siltuminu apradduscham jau man falst, kad tikkai dstrdu, kâ tur drebh.

L. A. Pag', pag', brahl! gan pee jums turpmaf arri tâpat buhs, kad sawus meschus arween wehl tik neschebligi pohstifeet un aplam dshwofeet ar kohkeem, kâ lihds schim. Labbi wehl, ka apdohmigi gudri fungi to jau pareds un paschi noproht, un nu jau fahf stipraki waldbiht, un sawus meschus taupihf un zeetaki fargahf; zittadi, ja ne—

P. J. Kas tad lungus mahzihs! — tee jau ir pee mums pahrlaeku fahf meschus schebloht. Ne us pufsi wairs tik dauds malkas pahrdohd, un plohsfus seen, kâ winneem gaddeem, kad es pamohdohs. Sinni: ne fenn wehl pee mums eezehle ihnu mescha-kungu no fweeschas Wahzu kungu zilts, jo muhsu taudim wairs ne tizz, ne muischas jehgereem, ne mescha fargeem. Das pats jau wiffadas jaunus leetas eegrohsfijis us frohna wihsf, kâ pee jums; mums ittin par fohdbihu scho un to zeeti aisleedfiss, it kâ laudim par spihfu; tizzi: tas funga meschu zeetaki farga, ne kâ manna funna sawus fuzenus. Eubbu jumentus nemas wairs ne dohd, un —

L. A. Pareisi! par fo tad salni un needri pasaulê? Woi ar teem lauzineeki dauds stipraku un glihtaku juntu ne taifa, kâ juhs no lubbahm un kohkeem, fo ne warrait beigt lahpiht, un ar fo meschus tikkai isnihzinaseet.

P. J. Ne drihftam arri bes sinnas wairs zirst un sawu waijadsibu no mescheem nemt, fur un kâ pascheem patihf, kâ lihds schim; bet meschu eedallijschi sawadoss flehs gôss, un nu par katru masu leetu, kas waijaga, tudal pee mescha funga! Wat, gruhri laiki!

L. A. Nu, woi tad mescha lungs jums leeds un ne dohd, kas waijaga?

P. J. Dohd gan, par to ne warr fuhdseht; bet papreeksch tewi iswaijahs — trats, niknaki ne kâ mahzitais sawus pahterneekus pahrklausa — un isklauschinahs, un tew prassihss: kam tew waijaga, zik waijaga, kad isweddisi no mescha, fur nolikfi, kâ mahjâs glabbasi, us zik ilgu laiku tew buhs, woi ne effi aplam par dauds prasfijis, un jo prohjam. Tad dohd rakkstu simiti ar muischas sehgefi, fo billetu saw. Utrauj wels tawu billeti, jo us to labpraht masaf uswewk, ne kâ zilweks prassijis. Ar to atkal jaet us mescha fargu. Das tew atkal waddihss sawâ mescha dalkâ, kâ dihdais sawu lahzi apfahrt wedd, no weenas weetas us ohtru, kamehr atraddihss ihnu labbu weetu, fur zirst un sawu leetu dabuht, kaut arri deesin zik tabtu buhtu no sawahm mahjahm; par to nemas wairs ne raug, bet fur eerahd, fur janemm. Un tê ne palihdf ne luhgschana, ne mihtliga fohlfichana, ne raddu buhschana, ne kaiminu draudfiba, ne arri patti naudu skanna kabbatâ! Bet no ta brihscha, kad jaunus mescha lungs zittus no wezzeem mescha fargeem muischâ apfuhdsejis, un scho weeta jauni likfi, tad schee arri tahdi balligi palikkufchi, kâ nu tikpat neganti un zeetsirdigi, kâ winnu meisteris. Tizzi, brahl! nu ne warr wairs peektuht ne weenam ne ohtram, un ne purrekli fleppen wairs ne warr dabuht no mescha, neba wehl kahdu prahwu kohfu woi balli, kâ lihds schim; ak tawu zeetu firdi!

L. A. Pareisi! tâ waijaga buht labbam wihram, kas kahdu ammatu gohdam usneh mis; tahdam arri nahf gohdss un labba flawa preeksch Deewa un zilwekeem. R. S—j.

(Weidsama dalka nahkofchâ lappâ.)

Lihds 3. Zuhni pee Rihges irr atnahkufchi 442 fuggi un aisbraukufchi 389.

Drihw drihkeht. No juhrmallas-gubernementu augstas waldischanas puffed:

Dr. C. E. Napierky.